

ШЪРУД АНДЕРСЪН ДРУГАТА СМЪРТ

Превод от английски: Ани Друмева, 1984

chitanka.info

Там стояха двата дъбови дънера, стигащи до коляното на не особено висок човек и отрязани съвсем равно. За двете деца те станаха предмет на удивление. Гледали бяха как отсичат двете дървета, но бяха избягали точно тогава, когато дърветата падаха. Не мислеха, че двата дънера ще останат там; дори не ги и погледнаха. След това Тед каза на сестра си Мери, имайки предвид дънерите:

— Интересно дали кървят като крака, както когато хирургът отрязва крака на някой мъж.

Той беше слушал разни истории от войната. Един ден някакъв човек бе дошъл във фермата на гости на един от работниците; пришълецът бе участвал в Световната война и бе загубил едната си ръка. Той стоеше и разказваше нещо в един от оборите. Когато Тед си каза приказката. Мери изведнъж заговори. Тя не бе имала късмет да бъде в обора, когато едноръкият мъж си разказвал историята и сега завиждаше.

— Защо пък не крак на жена или на момиче? — попита тя, но Тед отговори, че това е глупост.

— Никой не реже краката или ръцете на жените и момичетата — заяви той.

— Защо пък не? Искам да знам защо не! — продължаваше да настоява Мери.

Добре щеше да е да бяха останали, докато сечеха дърветата онзи ден.

— Можехме да отидем и да пипнем местата — каза Тед.

Той мислеше за дънерите. Дали щяха да бъдат топли? Щяха ли да кървят? Те отидоха и пипнаха местата по-късно, но беше студен ден и дънерите бяха студени. Тед настояваше на своето, че режат ръцете и краката само на мъжете, но Мери се сети за автомобилните катастрофи.

— Не можеш да мислиш само за войни! Случват се и автомобилни катастрофи — заяви тя, но Тед държеше на своето.

И двамата бяха деца, но нещо по особен начин ги правеше възрастни. Мери беше на четиринадесет, а Тед на единадесет години, но Тед не беше здрав и това ги изравняваше. Бяха деца на заможен фермер от Вирджиния, който се казваше Джон Грей, и живееха в местността, наречена Сините хребети, в Югозападна Вирджиния. Там се простираше широка долина, наречена Богатата долина, с железница

и малка рекичка, която течеше през нея, а на север и на юг се виждаха високи планини. Тед страдаше от някаква сърдечна болест, нещо като порок, последица от тежка форма на дифтерит, който прекарал като осемгодишен. Беше слабичък, в него нямаше сила, но беше необикновено подвижен. Лекарят казваше, че може всеки момент да умре, че може просто да падне мъртъв на земята. Този факт го бе сближил особено много със сестра му Мери. Той бе събудил силно и непоколебимо майчинско чувство у нея. Цялото семейство, съседите от близките ферми в долината и дори другите деца от училището, където те учеха, чувстваха, че нещо свързва двете деца.

— Вижте ги как вървят — казваха хората. — Сигурно им е много приятно да са заедно, но са толкова сериозни. Все пак като че ли при тези обстоятелства това е съвсем нормално.

Разбира се, всички знаеха за болестта на Тед. Това беше променило Мери. На четиринадесет години тя беше едновременно и дете, и възрастна жена. Женското у нея непрекъснато и в най-неочаквани моменти бликаше навън. Тя разбираше брат си Тед. Защото той беше такъв, какъвто беше, имаше такова сърце, — сърце, което можеше всеки момент да спре да бие като отсечена фиданка. Останалите в семейството на Грей, тоест по-големите — майката, бащата и по-големият брат, който бе вече на осемнадесет години — съзнаваха, че нещо свързва двете деца, че между тях съществува нещо, както си и беше, но какво точно, не можеха да определят. Хората от собственото ти семейство са склонни всеки момент да ти сторят необикновени, понякога и болезнени неща. Трябва да ги наблюдаваш. И двамата, и Тед, и Мери, бяха разбрали това.

Братът Дон приличаше на бащата, още на осемнадесет години той изглеждаше почти възрастен мъж. Беше от онзи тип, за когото хората казват: „Добър мъж. От него ще стане добър, солиден, надежден мъж.“ Като млад бащата никога не бе пил, никога не бе тичал след момичета, никога не бе буйствал. В неговата младост в Богатата долина имаше доста на брой необуздани младежи. Някои от тях бяха наследили големи ферми и ги бяха изгубили на комар, в пиянство, в забавления с бързи коне, в истории с жени. Това се бе превърнало почти в традиция във Вирджиния, но Джон Грей беше човек на земята. Такъв си беше целият род. Из долината имаше и други големи говедовъдни ферми, собственост на семейството Грей.

Всички казваха, че Джон по природа е човек свързан с добитъка. Разбираше от говеда за угодяване, от едрата порода, от така наречената порода за износ, умееше да ги подбере и храни, за да натрупат месо. Той знаеше как и къде да намери млади животни от подходящата порода, които да пусне из своите пасбища. Земята наоколо бе покрита с т.нар. „синя трева“. Угоените говеда отиваха на пазара направо от пасбището. Фермата на Грей обхващаше над хиляда и двеста акра, повечето от които бяха покрити със „синя трева“.

Бащата бе човек на земята, гладен за земя. Започнал беше с малко добитък и малка ферма, наследена от баща му, някъде около двеста акра, която се намираще до тогавашната голяма ферма на Аспинуъл и след като бе започнал, не се спря да прибавя нова земя. Непрекъснато късаше парчета от земите на Аспинуъл, които бяха луди по коне и бяха екстравагантни. Мислеха се за вирджински аристократи и имаха, както не много скромно изтъкваха те, старо родословно дърво, семейни традиции, непрекъснато посрещаха гости, държаха бързи коне, прахосваха пари в залагания на конни състезания. Джон Грей вземаше от земята им веднъж двадесет акра, друг път тридесет, друг път петдесет, докато накрая прибра старата къща на Аспинуъл и взе за жена една от дъщерите, която не беше млада и не беше от най-красивите. По това време фермата на Аспинуъл я имаше, я нямаше сто акра, но той продължи, година след година, винаги внимателен и пресметлив, треперещ над всяко пени, не губеше нито цент и прибавяше ли, прибавяше към онова, което представляваше сега стопанството на Грей. Предишната Аспинуълска къща беше голяма стара тухлена постройка, с камина във всяка стая, и беше много удобна.

Хората се чудеха защо Луиза Аспинуъл се омъжи за Джон Грей, но както се чудеха, така и се подхилкваха. Всичките дъщери на Аспинуъл бяха добре образовани, всичките бяха учили в колежи, но Луиза не беше много хубава. След женитбата тя се разхубави, стана почти красива. Както всички знаеха. Аспинуъл бяха чувствителни по природа, наистина бяха хора от първа ръка, но мъжете им не се свъртаха около земята, за разлика от мъжете в рода на Грей. В цялата тази част на Вирджиния хората отдаваха заслуженото на Джон Грей. Уважаваха го.

— Няма грешка — казваха те. — Честен е до побъркване. Има усет за добитъка, такъв си е!

Той можеше само с едно прокарване на голямата си ръка по хълбока на млад вол да каже с точност почти до фунт колко ще тежи на кантара и можеше само да погледне някое теле или годинак и да каже: „Бива го“ — и така беше. Младото животно си е младо животно. От него не се иска нищо друго, освен да прави месо.

Дон беше най-големият син на семейство Грей. Очевидно той беше предопределен да бъде Грей, да бъде като баща си. Дълго време той беше звезда на местния физкултурен клуб и даже като деветдесетгодишен беше печелил награди на изложби на добитък. Дванадесетгодишен, той бе произвел без чужда помощ, вършейки всичко сам, от един акър земя повече шиници зърно от всички останали момчета в щата.

Всичко това правеше Мери Грей да изглежда непонятна, дори странна, тъй като беше твърде чувствителна, едновременно и стара, и млада, и усещаше нещата. Вземете Дон, по-големия брат, голям и силен като бащата, и малкия брат Тед. Както обикновено става в нормалния живот, щеше да е съвсем естествено и правилно за нея да отдаде своето момичешко възхищение на Дон, но тя не правеше това. По някаква причина Дон почти не съществуваше за нея. Той стоеше някъде извън нея, докато Тед, на вид най-слабият от семейството, бе за нея всичко.

И все пак Дон съществуваше, едър, спокоен, явно сигурен в себе си. Бащата бе започнал като млад скотовъдец с 200 акра, а сега имаше хиляда и двеста. Какво ли щеше да направи Дон Грей, когато станеше самостоятелен? Макар да не казваше още нищо, той знаеше, че иска да бъде самостоятелен. Искаше да управлява, да бъде господар сам на себе си. Баща му предложи да го изпрати да учи в земеделски колеж, но той отказа.

— Не, тук мога да науча повече — отказа той.

Вече съществуваше съперничество между бащата и сина, което никога не излизаше на повърхността. То се отнасяше до начина на действие, до решенията, които трябваше да се вземат. Досега синът винаги отстъпваше. Така е в едно семейство — малки обособени групички в по-голямата група, ревност, скрита омраза, тихи негласни битки — между майката и бащата, Мери и Тед, Дон и бащата, майката

и двете по-малки деца. Гледис, момиченце на шест години, което обожаваше брат си Дон, и двегодишния Хари.

Що се отнасяше до Мери и Тед, те живееха в свой свят, но този свят не беше създаден без борба. Въпросът беше, че към Тед, чието сърце всеки момент можеше да спре, се отнасяха с голяма загриженост. Само Мери разбираше колко много го ядосва и обижда това.

— Не, Тед, не прави това.

— Не, Тед, бъди внимателен.

Понякога Тед пребледняваше и се разтреперваше от яд, загдето Дон, бащата и майката, загдето всички се отнасят към него по този начин. Нямаше значение какво иска да прави — да се учи да кара една от двете коли на семейството, да се катери, за да търси птичи гнезда, или да се надпреварва с Мери. Естествено, след като живее във ферма, той искаше да се опита да обзиди малко жребче, да го хване, да го оседлае, да излиза с него.

— Не, Тед, не бива.

От работниците във фермата и от момчетата в местното училище той се бе научил да ругае.

— По дяволите! — казваше той на Мери. Единствена Мери разбираше какво го вълнува, но тя не можеше да изкаже това с думи дори пред себе си. Това бе едно от нещата, което, макар да беше дете, я правеше да изглежда възрастна, то я отделяше от останалите в семейството, създаваше у нея необикновена решителност. „Те не трябва да правят така — улавяше се да си казва. — Те не трябва да правят така.“

„Дори и да му остават само няколко години живот, те не трябва да отнемат онова, което му остава. Защо трябва да го карат да умира непрекъснато, ден след ден?“ Тези нейни мисли не бяха толкова ясни. Тя негодуваше срещу останалите. Приличаше на войник, застанал на стража край Тед.

Двете деца все повече и повече се затваряха в собствения си свят и само веднъж това, което чувстваше Мери, излезе на повърхността. Случи се с майката.

Един ден в началото на лятото Мери и Тед играеха на дъжда. Стояха на една веранда отстрани на къщата, където от стрехите се лееше вода. В ъгъла на верандата се бе образувала голяма вада и първо

Тед, а после и Мери заджапаха из нея, връщаха се обратно на верандата с мокри дрехи и водата на потоци се стичаше от мокрите им коси. Студената вода по телата им под дрехите ги радваше и те се заливаха от смях, когато майката се показва на вратата. Тя погледна Тед. В гласа ѝ се усещаше страх и безпокойство.

— О, Тед, знаеш, че не бива да правиш това, не бива.

Само това. Останалото се подразбра. На Мери не каза нищо. Това беше всичко. „О, Тед, не трябва да правиш това. Не трябва да тичаш, да се катериш по дърветата, да яздиш коне. Най-малкото сътресение може да предизвика онова.“

Старата история се повтаряше и, разбира се, Тед разбра за какво става дума. Пребледня и се разтрепера. Защо другите не разбираха, че за него това беше сто пъти по-лошо? В онзи ден, без да отговори на майка си, в дъжда той избяга от верандата към оборите. Искеше да се скрие от всички. Мери знаеше какво изпитва той.

Изведнъж тя стана възрастна и се ядоса. Майката и дъщерята стояха една срещу друга и се гледаха, жената приближаваше петдесетте, а момичето беше на четиринадесет години. Това променяше нещата в семейството. Мери го разбираше, но чувстваше, че трябва да направи нещо.

— Би трябвало повече да го разбираш, майко — сериозно каза тя. Тя също беше пребледняла. Устните ѝ трепереха. — Не трябва да правиш повече така. Никога вече не прави това!

— Кое, детето ми? — В гласа на майката се усещаше учудване и леко раздражение.

— Непрекъснато да го караш да мисли за това — отговори Мери. Доплака ѝ се, но не се разплака.

Майката разбра. Настъпи необикновено напрежение преди Мери да си тръгне към оборите в дъжда. Майката искаше да се нахвърли срещу дъщеря си, да я удари може би за това, че се бе осмелила да бъде толкова дръзка. Дете като нея да решава нещата — да се осмелява да кори майка си. Думите ѝ казваха много повече — дори това, да позволят на Тед да умре бързо, изведнъж, по-добре тази смърт, отколкото страхът от внезапната смърт, за която непрекъснато му напомняха. В думите на детето се съдържаха житейските мъдрости: „За какво си струва да живееш? Смъртта ли е най-страшното нещо?“ Майката се обърна и мълчаливо влезе в къщата, а Мери бързо намери

Тед в оборите. Той стоеше в една празна конска ясла, беше се облегнал на стената и гледаше втренчено. Не последваха никакви обяснения.

— Да-а! — каза Тед, а Мери отговори:

— Хайде, Тед!

Трябваше да направят нещо по-опасно дори от играта на дъжда. Дъждът вече отминаваше.

— Хайде да се събуем — каза Мери.

Да ходи бос, беше едно от забранените за Тед неща. Събуха си обувките и като ги оставиха в обора, отидоха в овощната градина. Долу в градината имаше една вада, която се вливаше в реката и сега сигурно щеше да е преляла. Те нагазиха в нея и изведнъж Мери се подхлъзна и падна и Тед трябваше да я издърпа навън.

Тогава тя заговори.

— Казах на майка — каза тя, гледайки сериозно.

— Какво? — каза Тед. — Ей, аз май те спасих от удавяне — добави той.

— Така е — каза Мери. — Казах ѝ да те остави на мира. — Изведнъж стана гневна. — Всички трябва да направят това. Всички те трябва да те оставят на мира — каза тя.

Помежду им имаше връзка. Тед направи своето. Той имаше въображение и можеше да измисли много опасни за него неща. Сигурно майката бе разказала на бащата и на Дон за случая. В семейството се появи ново отношение към тях, престанаха да се занимават с двамата и този факт като че ли разкри пред двете деца нови хоризонти в живота. Като че ли нещо се разтвори пред тях. Бяха си създали свой вътрешен свят, той се пресъздаваше всеки ден, в него се появи нов вид сигурност. На двете деца се струваше — макар да не можеха да облекат чувствата си в думи — че се намират в свят, който сами си бяха създали и усещайки там нова сигурност, те можеха изведнъж да погледнат навън и по нов начин да видят какво става там в света, който принадлежеше на другите.

Това беше свят, за който трябваше да мислят, да го наблюдават, това беше също така свят на драмата, на драмата на човешките отношения, беше свят извън техния собствен, беше светът на семейството, на фермата, на къщата... В една ферма пристигат за угояване телета и годинаци, големи тежки говеда се отправят към пазара, млади жребци биват приучвани за работа или за езда, късно

през зимата се раждат агнета. Човешката страна на живота беше още по-сложна, често пъти непонятна за едно дете, но след разговора с майката на верандата на къщата през онзи дъждовен ден на Мери ѝ се струваше сякаш тя и Тед си бяха създали ново семейство. Всичко във фермата, в къщата и в оборите стана по-хубаво. Усещаха нова свобода. Двете деца вървяха по селския път късно следобед на връщане от училище. По пътя вървяха и други деца, но те оставаха зад тях или ги изпреварваха. Крояха планове за бъдещето.

— Когато порасна, ще стана медицинска сестра — казваше Мери.

Може би неясно си спомняше медицинската сестра от близкия град, която идваше да стои у тях, когато Тед биваше много болен.

Тед казваше, че при първа възможност — това щеше да стане все пак преди да достигне сегашната възраст на Дон — той ще напусне дома си и ще замине някъде на запад... надалеч, казваше той. Искаше да стане каубой или да обяздва полудиви коне, или нещо друго, а ако не можеше да стане такъв, щял да стане машинист. Железницата, която минаваше през Богатата долина, пресичаше фермата на Грей в единия ѝ край и понякога следобед те гледаха влаковете отдалече, виждаха пушека, който се издигаше нагоре. Чуваха слабия боботещ шум и в ясни дни можеха да видят летящите бутални лостове на локомотивите.

А що се отнася до двата дънера в полето близо до къщата, те бяха единственото, което остана от двата дъба. Децата помнеха дърветата. Те бяха отсечени през един ден в началото на есента.

Къщата на Грей имаше отзад веранда — това беше същата къща, която някога принадлежеше на семейството на Аспинуъл, — а от верандата започваше пътека, която водеше надолу към един заслонен с плочи извор. Оттам тръгваше малко поточе, което течеше към края на полето покрай двата големи обора, пресичаше една ливада, за да се влее в друга малка рекичка, която във Вирджиния наричаха „ръкав“. Двете дървета стояха наблизко едно до друго отатък водоскока и оградата.

Бяха яки дървета, корените им бяха вкопчани в плодородната винаги влажна почва, едно от тях имаше голям клон, който слизаше ниско до земята, така че Тед и Мери можеха да се катерят по него и оттам по друг клон да се прекачат на другото дърво. Есен, когато другите дървета отпред и отстрани на къщата ронеха листата си, по

двата дъба оставаха кървавочервени листа. В облачните дни те имаха цвета на съсирена кръв, но когато грееше слънце, дърветата пламтяха на фона на далечните хълмове. Листата здраво се държаха, шепнеха и говореха при всеки порив на вятъра, сякаш самите дървета си приказваха.

Джон Грей беше решил да отсече дърветата. Отначало решението му не бе категорично.

— Струва ми се, че трябва да ги отсека — съобщи той.

— Но защо всъщност? — попита жена му. За нея дърветата означаваха много. Засадени били точно на това място от дядо ѝ, каза тя, и с това той търсел точно определен ефект. — Знаеш колко са хубави есенес на фона на хълмовете, когато ги гледаш от верандата.

Тя говореше за дърветата, които, вече големи, били пренесени от една далечна гора. Майка ѝ често и бе разказвала за това. Нейният дядо имал особено отношение към дърветата.

— Един Аспинуъл би направил това — каза Джон Грей. — Около къщата има достатъчно голям двор и достатъчно много дървета. Те не хвърлят сянка нито върху къщата, нито върху двора. Един Аспинуъл ще си направи целия този труд заради някакви дървета и ще ги засади там, където иначе може да поникне трева.

Той внезапно се бе решил, полуоформеното му решение се бе затвърдило. Може би бе слушал прекалено много за Аспинуълони и техния начин на живот. Разговорът за дърветата се състоя на масата, докато обядваха, и Тед и Мери чуха всичко.

Разговорът започна на масата и продължи по-късно навън, в задния двор на къщата. Жената беше излязла след мъжа си. Той винаги ставаше от масата мълчаливо и рязко, изправяше се бързо и излизаше тежко, като затваряше вратата след себе си с трясък.

— Недей, Джон — каза жената, докато стоеше на верандата и говореше на мъжа си.

Беше студен ден, но грееше слънце и дърветата пламтяха като огромни факли на фона на далечните поля и хълмове. По-големият син на семейството, младият Дон, който физически приличаше толкова много на бащата и очевидно приличаше по всичко на него, излезе от къщата заедно с майката, последван от двете деца — Тед и Мери. Отначало Дон мълчеше, но след като бащата не обърна внимание на протеста на майката, а се отправи към оборите, той заговори. Това,

което той изрече, очевидно беше решаващото, което направи бащата непоколебим.

Двете деца — бяха застанали отстрани, стояха едно до друго, наблюдаваха и слушаха — разбираха, че става нещо. Те имаха своя си детски свят. „Оставете ни на спокойствие и ние ще направим това.“ Сигурно тази мисъл не е била толкова ясна по онова време. Какво се бе случило на двора през онзи следобед Мери разбра по-късно, когато порасна. В онзи момент само внезапно изпита изострено чувство на отчужденост, почувства само как се издига стена между нея и Тед и останалите. Още тогава видя бащата в нова светлина, а също Дон и майката.

В отношенията между хората съществуваше някаква рушителна сила. В онзи ден тя бе почувствала всичко това неясно — тя и Тед винаги го бяха долавяли, — но го осмисли дълго време след това, след като Тед бе мъртъв. Ето я фермата, която баща ѝ бе спечелил от Аспинуъллови — с повече постоянство, с повече хитрост. Във всяко семейство става така — чуват се отделни фрази и така полека-лека се създава цялостно впечатление. Бащата Джон Грей беше човек на успеха. Беше спечелил. Беше собственик. Той беше главнокомандващият човекът, който можеше да прави каквото си иска. Тази сила се бе разпростряла и бе покрила не само човешкото съществуване на останалите, инстинктите, желанията, стремежите на останалите... без може би самият той да е разбирал това... тя дори далеч бе надхвърлила всичко това. Странно, това бе и силата на живота и на смъртта. Такива ли бяха мислите на Мери Грей в онзи момент? Може би не... Все пак съществуваше нейното особено положение, нейната връзка с брат ѝ Тед, който скоро щеше да умре.

Собственост, която дава необикновени права, надмошцие — на бащи над деца, на мъже и жени над земя, къщи, фабрики в градове и полета.

— Ще отсека дърветата в тази овощна градина. Раждат ябълки, но не от сорта, който ми е нужен. Вече не могат да се печелят пари от този сорт ябълки.

— Но, сър... вижте... погледнете тези дървета на фона на хълмовете, на фона на небето.

— Глупости. Сантименталности.

Глупаво би било да се мисли, че бащата на Мери Грей е човек без чувства. Здравата беше се борил през целия си живот, сигурно като млад бе живял без нещата, които е искал да има, за които страстно е жадувал. Някой трябва да управлява нещата в този живот. Собствеността означава сила, означава правото да кажеш „направи това!“ или „направи онова!“. Ако дълго и трудно си се борил за нещо, то ти става безкрайно сладко.

Съществуваше ли някаква омраза между бащата и по-големия син на семейството Грей? „Ти си този, който също като мен притежава вътрешната сила. Ти си млад, а аз остарявам.“ Възхищение, примесено със страх. Ако притежаваш сила, не трябва да се страхуваш.

Младият Дон приличаше необикновено много на бащата. Имаше същите бръчки около устата, същите очи. И двамата бяха здравеняци. Вече млад мъж, той имаше походката на бащата, като него блъскаше вратите. Притежаваше същата удивителна липса на деликатност в мисълта и в обноските — тежест, която пробива път, която създава ценности. Когато се ожени за Луиза Аспинуъл, Джон Грей беше вече зрял мъж, беше тръгнал по пътя към успеха. Такива мъже не се женят рано и необмислено. Сега вече приближаваше шестдесетте и идваше времето на сина, който толкова много приличаше на него, който притежаваше същата сила.

И двамата бяха влюбени в земята, бяха влюбени в собствеността. „Това е моята ферма, моята къща, моите коне, моят добитък, моите овце.“ Скоро, най-много десетина-петнадесет години, и смъртта щеше да споходи бащата. „Виж, ръцете ми не държат вече добре. Всичко ще ми се изплъзне.“ Той, Джон Грей, не бе спечелил всичко това много лесно. Коствало му беше много търпение, много постоянство. Никой освен него не знаеше това така добре. Пет, десет, петнадесет години работа и пестене, за да може парче по парче да вземе имението на Аспинулови. „Глупаци! Представяха се за аристократи, пилееха земята, веднъж двадесет акра, веднъж тридесет, веднъж петдесет.“

Отглеждаха коне, които не можеха да изорат един-единствен акър земя.

Те бяха грабили и земята, не й се бяха отплатили с нищо, не бяха направили нищо, за да я обогатят, да я засият. Мислеха си така: „Аз съм Аспинуъл, благородник. Не трябва да си мърся ръцете с ралото.“

„Бяха глупаци, които не знаят какво е да притежаваш земя, да имаш собственост, пари — това значи отговорност. Именно те са хора второ качество.“

Беше взел за жена една от тях и както се оказа, тя беше най-добрата, най-симпатичната и в края на краищата най-красивата от всички.

А ето сега сина му, застанал в този момент редом с майката. И двамата бяха слезли от верандата. За него щеше да бъде естествено и правилно — такъв, какъвто вече беше и какъвто щеше да стане — да притежава и да командва от своя страна.

Разбира се, и останалите деца ще имат своите права. Но ако имаш в себе си маята (Джон Грей усещаше, че синът му Дон я има), имаше начин и това да се уреди. Можеш да ги откупиш от другите, да се споразумееш с тях. Оставаха Тед, а той нямаше да живее, Мери и двете по-малки деца. „По-добре е за теб, ако трябва да се бориш.“

Всичко това — извода от внезапното противопоставяне между бащата и сина — дъщерята, която беше още почти дете, постепенно осъзна по-късно. Дали драмата се бе зародила, когато е било посято семето, или по-късно, когато растението поникнало от земята и пъпките се разтворили, или дори още по-късно, когато зреели плодовете? От една страна, съществуваша Грейови с техните възможности — бавни, пестеливи, можещи, решителни, търпеливи. Защо те бяха заели мястото на Аспинуълони в Богатата долина? Кръвта на Аспинуълони течеше също в двете деца Мери и Тед.

Имаше един от Аспинуълони — както го наричаха „вуйчо Фред“, брат на Луиза Грей, — който понякога идваше във фермата. Беше доста странен на вид, висок възрастен мъж със заострена брада и с мустаци, беше някак си непрегледно облечен, но винаги с неуловимия полъх на своята класа. Идваше от съседния окръжен град, където сега живееше при една от дъщерите си, омъжена там за търговец. Беше възпитан, вежлив старец, който винаги застиваше в необикновено мълчание в присъствието на сестриния си мъж.

В онзи есенен ден синът Дон стоеше близо до майката, а двете деца Мери и Тед стояха настрана.

— Недей, Джон — повтори Луиза Грей. Бащата, който се беше запътил нататък към оборите, спря.

— Да, смятам да ги махна.

— Не, няма да направиш това — изведнъж заговори младият Дон. Изражението на очите му беше необикновено твърдо. Изведнъж онова, което съществуваше между двамата мъже, излезе наяве: „Аз притежавам...“ „Аз ще притежавам.“ Бащата се извърна, погледна остро сина си, после го игнорира.

Майката продължи да умолява.

— Но защо, защо?

— Правят много сянка. Тревата не расте.

— Но ние имаме толкова много трева, толкова много акри с трева.

Джон Грей отговаряше на жена си, но от време на време поглеждаше към сина си. Между тях летяха неизказани думи.

„Аз притежавам. Аз командвам тук. Какво искаш да кажеш с тези думи?“

„Да, така е. Ти притежаваш сега, но скоро ще притежавам аз.“

„Но първо ще те пратя по дяволите.“

„Глупак! Вече не можеш! Вече не можеш!“

Никоя от горните мисли не беше изречена тогава и по-късно дъщерята Мери не можеше да си спомни думите, които си размениха двамата мъже. Изведнъж внезапна решителност обзе Дон, може би внезапната решителност да застане зад майката, даже може би нещо друго — някакво чувство, породено от Аспинуълловата кръв в младия Дон — за миг любовта към дърветата измести любовта към тревата, тревата, която щеше да угои добитъка...

Носител на спортни награди, рекордьор по отглеждане на царевица, познавач на добитъка, влюбен в земята, влюбен в собствеността.

— Няма да направиш това — отново каза Дон.

— Няма да направя какво?

— Няма да отсечеш онези дървета!

Бащата не отговори веднага, а се отдели от малката групичка и се отпрати към оборите. Слънцето продължаваше весело да грее. Духаше лек остър студен вятър. Двете дървета приличаха на запалени факли на фона на далечните хълмове.

Беше пладне. Във фермата работеха двама мъже, и двамата млади, които живеяха в малката пристройка зад оборите. Единият от тях, със заешка устна, беше женен, а другият, доста красив мълчалив

младеж, живееше при него. Те току-що бяха привършили обема и отиваха към един от оборите. Беше започнало, прибирането на есенната царевица и щяха да режат царевица на една далечна нива.

Бащата отиде в обора и се върна с двамата мъже. Носеха брадви и един дълъг трион.

— Искам да отсечете онези две дървета. — Имаше нещо — някаква сляпа, дори глупава решителност у Джон Грей. И в този момент жена му, майката на неговите деца... Никое от децата не можа никога да разбере колко такива моменти бе изживяла тя. Беше се омъжила за Джон Грей. Той беше нейният мъж.

— Ако направиш това, татко... — започна сдържано Дон.

— Правете каквото ви казвам! Отсечете онези две дървета.

Това бе адресирано към двамата работници. Този със заешката устна се засмя. Смехът му приличаше на магарешки рев.

— Недей — каза Луиза Грей, но този път тя нямаше пред вид съпруга си. Пристъпи към сина си и го хвана за ръката. — Недей.

„Не го ядосвай. Не ядосвай моя мъж.“ Можеше ли едно дете като Мери Грей да разбере това? Време е нужно, за да може човек да разбере онова, което животът предлага. Животът бавно се разкрива пред човека. Мери стоеше до Тед, чието лице беше бледо и напрегнато. Смъртта го дебнеше. Всеки момент. Всеки момент. „Стотици пъти съм преживявала това. Мъжът, за когото се омъжих, беше успял по този начин. Него нищо не може да го спре. Омъжих се за него. Децата ми са негови. Ние, жените, избираме подчинението. Това е моя работа, повече, отколкото твоя, Дон, сине мой.“

Всяка жена държеше на своето — семейството се създаваше около нея.

Синът не виждаше нещата през нейните очи. Той отблъсна майка си, която го държеше за ръката. Луиза Грей беше по-млада от мъжа си, но ако той приближаваше шестдесетте, тя беше на около петдесет години. В онзи момент изглеждаше нежна и крехка. В онзи момент в поведението ѝ имаше нещо... Не беше ли това, въпреки всичко, въпрос на кръв, на Аспинуълвата кръв?

Може би не съвсем ясно, но в този момент детето Мери разбра. Жените и техните мъже. За нея по онова време съществуваше само един мъж — детето Тед. По-късно си спомни как той тогава гледаше, любопитно-сериозното, зряло изражение върху младото му лице. По-

късно си спомни, че в погледа му личеше дори някакво презрение към двамата, бащата и брата, сякаш си казваше онова, което в действителност не можеше да каже — беше много млад: „Ще видим. Това е вече нещо. Тези глупаци — баща ми и брат ми. Аз няма да живея дълго. Но докато съм жив, ще направя каквото мога.“

Братът Дон пристъпи до мястото, където бе застанал баща му.

— Ако направиш това, татко... — отново подхвана той.

— Какво?

— Ще си отида от фермата и няма да се върна.

— Добре. Върви си.

Бащата се упъти към двамата мъже, които бяха започнали да режат дърветата, като всеки от тях се бе заел с по едно дърво. Младият мъж със заешката устна продължаваше да се смее и смехът му приличаше на магарешки рев.

— Престани да се смееш! — остро каза бащата и смехът изведнъж спря.

Синът Дон закричи почти безцелно към оборите. Наближи единия от тях и изведнъж спря. Майката, пребледняла, почти тичешком влезе в къщата.

Синът се върна обратно към къщата, мина покрай двете помалки деца, без да ги погледне, но не влезе вътре. Бащата не го погледна. Колебливо той тръгна по пътеката, която водеше към предната страна на къщата, мина през портата и пое по пътя. Пътят вървеше няколко мили през долината, после завиваше и като пресичаше планината, стигаше до окръжния град.

Стана така, че само Мери видя сина Дон, когато се върна във фермата. Бяха минали три-четири напрегнати дни. Може би през цялото време майката и синът бяха поддържали тайна връзка. В къщата имаше телефон. Бащата прекарваше целия ден на полето, а когато беше в къщата, мълчеше. През деня, когато Дон се върна и бащата и синът се срещнаха, Мери се намираше в един от оборите. Беше необикновена среща.

Синът се върна, както Мери по-късно си мислеше, доста сконфузен. Бащата излезе от една конюшня. Беше товарил със зърно впрегнатите коне. Нито бащата, нито синът забелязаха Мери. До обора

беше спряла кола, тя се беше вмъкнала на шофьорското място, държеше кормилото и се правеше, че кара.

— Е? — каза бащата. Даже и да е чувствал превъзходство, не показва това.

— Да — отговори синът. — Върнах се.

— Виждам — каза бащата — Ние режем царевица. — Запъти се към вратата на обора и спря. — Скоро това ще бъде твое — каза той. — Тогава господар ще бъдеш ти.

Каза само това и двамата мъже се разделиха — бащата тръгна към далечните ниви, а синът — към къщата. Мери беше съвсем сигурна, че и след това не си казаха повече.

Какво беше искал да каже бащата?

„Когато стане твое, тогава ще бъдеш господар.“

За детето това беше прекалено много. Но постепенно научава. Това означаваше:

„Предстои ти да командваш и за теб сега е нужно да отстояваш себе си.

Мъжете като нас не могат да си губят времето с нежности. Някои мъже са създадени да командват и останалите трябва да се подчиняват. Можеш да ги накараш да се подчиняват на теб. Това е един вид смърт.

Нещо у теб трябва да умре, преди да притежаваш и да командваш.“

Очевидно съществуваше повече от един вид смърт. На Дон Грей предстоеше един вид смърт, а на малкия брат Тед предстоеше може би скоро друг вид.

В онзи ден Мери избяга от обора, страшно много искаше да излезе на светло, и дълго време след това не се опитваше да разбере какво се бе случило. Но тя и брат й Тед, преди той да умре, често разговаряха за двете дървета. В един студен ден отидоха и пипнаха дънерите, но те бяха студени. Тед продължаваше да настоява, че режат краката и ръцете само на мъжете, а тя протестираше. Продължаваха да вършат неща, които бяха забранени на Тед, но никой не им се караше и когато една или две години по-късно умря, той умря през нощта в леглото си.

Но докато беше жив, както след това си мислеше Мери, той изпитваше необикновено чувство на свобода, нещо, което му принадлежеше, което му беше приятно, правеше го щастлив, че го

притежава. Това беше — както си мислеше тя, — защото той щеше да умре от своята си смърт и никога нямаше да отстъпи, както направи брат му — за да бъде сигурен в собствеността, в успеха, в своето време за командване — той никога нямаше да се изправи срещу неуловимата и ужасна смърт, която беше дошла при неговия по-голям брат.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.